

Gotlandsstövaren

– en gotländsk husdjursras

Anders Lekander

I vår serie om de gotländska husdjursraserna, har turen nu kommit till gotlandsstövaren. Gotlandsstövaren är en hundras som används till jakt. Den är känd på Gotland sedan 1700-talet, men är nu utrotningshotad.

Gotlandsstövaren är en förhållandevis liten stövare med rödgul eller gulbrun färg och med mer eller mindre vita tecken. Lynnet är vänligt och jaktlusten stor. Liksom övriga stövraser används den som drivande jakthund på hare och räv. Det innebär att den självständigt söker av markerna och markerar genom att skälla om den får vittring på vilt. Hunden följer sedan skällande djurspåret. Jägaren hör var hunden och därmed viltet befinner sig och kan vara beredd till skott när drevet närmar sig. Gotlandsstövaren är ofta vinddrivare, vilket innebär att den går på vittringen i luften i stället för på markvittringen. Det anses vara en anpassning till de ofta torra och karga hållmarkerna, där markvittringen efter bytet blir svag.

Gotlandsstövaren fick en första standard hos Svenska Kennelklubben (SKK) 1920 och från 1921 hade rasen rätt att delta vid SKK:s utställningar och jaktprov. Bakom detta erkännande låg flerårigt agerande från gotlänningen Pehr Bolin. Fr.o.m. 1929 beslöt SKK dock att denna standard för gotlandsstövare inte längre skulle gälla och SKK sammanförde rasen med smålandsstövare. Sammanslagningen blev kortvarig, redan 1934 beslöt att gotlandsstövare endast kunde registreras som gula hamiltonstövare. Någon formell avel med raserna SKK-registrerade gotlandsstövare kunde därmed inte fortsätta, eftersom den gula färgen ansågs vara fel för hamiltonstövare.

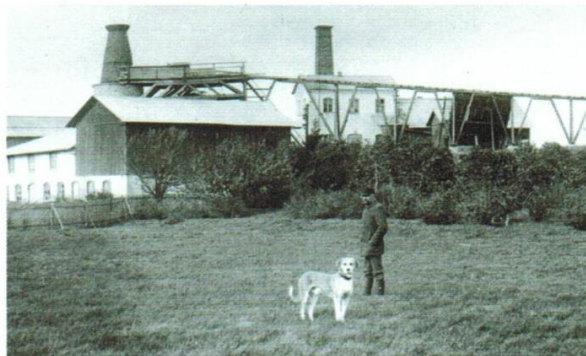
Då huvuddelen av gotlandsstövarna på Gotland aldrig registrerades på 1920- och 30-talen berördes rasen i sin

helhet inte av den tidens standardbeslut inom SKK. Allvarligare var att det under den tiden inte bildades någon rasklubb som tog hand om rasen. Rasen fortlevde allt sällsyntare på Gotland som lantras och omhulldes av ett fåtal uppfödare. 1952 försökte major Elof Lindeborg att få SKK att åter godkänna gotlandsstövaren som ras, genom att visa upp ett 20-tal gotlandsstövare vid en utställning i Visby. Ansökan avslogs då SKK ansåg att hundarna inte var tillräckligt enhetliga vad gällde storlek och typ.

1988 bildades Föreningen för Gotlandsstövarens bevarande av några entusiaster som såg sin ras hotad. Namnet ändrades vid årsmötet 1996 till Gotlandsstövareföreningen. Föreningens mål är att befästa och bevara gotlandsstövaren som en egen livskraftig ras och att främja ändamålsenlig avel och god vård av mentalt sunda, jaktligt och exteriört fullgoda, gotlandsstövare. Rasföreningen initierade tillsammans med Svenska Stövarklubben och SKK mönstringar i början av 1990-talet. Totalt inmönstrades 35 hundar i rasen och SKK återupptog registrering av rasen under en försöksperiod på 10 år, som senare utsträcktes till 15 år. Under 2007 slutade SKK att registrera rasen, med motiveringen att aveln inte var i enlighet med SKK:s avelspolicy. Under 2007 och 2008 år registrerade Gotlandsstövareföreningen själva de hundar som föddes, och verkade samtidigt, tillsammans med Svenska Stövarklubben, för att rasen åter skulle erkännas av SKK. Så blev även fallet, så från 2009 registrerar SKK gotlandsstövare igen. De hundar som rasföreningen registrerade 2007-2008 fördes retroaktivt

Från en hundutställning i Visby 1922. Sex gotlandsstövaretikar som tog 1:a pris. Foto: Arkiv.

Ingenjör Nilsson, kallad BläsNisse och okänd gotlandsstövare framför Bläse Kalkbruk. Bilden troligen från 1850-talet och därmed en av Sveriges äldsta hundbilder. Foto: Arkiv.

Gotlandsstövorna Spana och Klinga. Foto: Arvid Ohlsson, cirka 1953.

in i SKK:s register. På så sätt finns kompletta stamtavlor i registret. Nuvarande stam av gotlandsstövare baserar sig på 17 ursprungsdjur, eftersom alla hundar som mönstrades inte fick avkomlingar. För närvarande (2013) finns cirka 140 levande gotlandsstövare. Ett tjugofemtal av dessa finns på Gotland, övriga är spridda över resten av Sverige utom tre som finns i Norge och två i Tjeckien.

Gotlandsstövaren är utrotningshotad eftersom det finns så få hundar i rasen. Antalet hundar i rasen måste öka, vilket bara kan ske om de kan visa jaktduglighet, så att efterfrågan på valpar ökar. Stövarjakten är dock på tillbakagång och flera av de vanligare stövarraserna har minskat sin numerär om man blickar bakåt ett antal år. Det är därför ingen lätt uppgift att öka antalet gotlandsstövare på en krympande marknad i konkurrens med andra bra stövarraser. Dessutom blir rådjur, vildsvin och varg allt vanligare i markerna, vilket försvårar stövarjakten. Ägarna måste lägga ner jobb på att få sina stövare "rådjursrena", vilket betyder att de inte får visa jaktintresse för rådjur. Med varg och vildsvin i markerna riskerar man att förlora sin jaktkamrat, även om risken för att hunden blir trafikdödad är betydligt större.

Att bedriva avel i en så numerärt liten ras är en utmaning. Inavveln är hög och rasföreningen måste hela tiden bevaka inavvelsdepression och spridning av ärftliga sjukdomar. Rasen är dock förvånande frisk och vital, och de flesta ägarna är mycket nöjda med sina hundar.

Trots gotlandsstövarens krokiga historia, så finns rasen ännu kvar. Mot alla odds. Hur mycket dagens hundar skiljer sig från de gotlandsstövare som fanns på 1800-talet är svårt att säga. Vad man kan säga är att många av hundarna i rasen så påtagligt skiljer sig från hundarna i övriga stövarraser, att det uppenbart är av annan stam. Detta gäller inte bara färgen, som är det tydligaste yttre kännetecknet för

Raja med valpar 2013. Foto: Sarab Levänen

gotlandsstövare, utan även kroppsform, storlek, huvudets, öronens och ögonens utseende.

Till skillnad från andra husdjur (ex. hästar, kor och grisar) som kan hållas i djurparker, bygger hundhållning på att hunden är en medlem av familjen. Man är alltså helt beroende av att enskilda människor vill ha en hund av rasen i fråga. Samtliga svenska hundraser är från början nyttodjur (jakt-, vakt-, och/eller vallhund). Ska de svenska raserna överleva måste det finnas behov av den funktion som hunden är avlad för. Alternativt kan man inrikta aveln för att täcka andra behov som kan finnas i framtiden, men då får man så småningom en ny ras. Framtiden för gotlandsstövaren är alltså ganska oviss. Men som man brukar säga: "Det är svårt att sia, särskilt om framtiden."

Vire, typisk gotlandsstövare. Foto: Anders Lekander 2012